

לֹט

כְּדַבְרֵיכֶם כֵּן-הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה-לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים: מִקֵּץ

לֹט, לָג וַיִּמְהָרוּ וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת-אֲמִתְחָתוֹ אַרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמִתְחָתוֹ: וַיַּחַפֵּשׂ

לֹד בְּגָדוֹל הַחֹל וּבִקְטָן כָּלָה וַיִּמְצָא הַגָּבִיעַ בְּאֲמִתְחַת בְּנִימָן: וַיִּקְרָעוּ

לֹה שְׂמֹלֹתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל-חֻמְרוֹ וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָה: וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאָחִיו בֵּיתָה מִפְטִיר

לֹו יוֹסֵף וְהוּא עוֹדְנוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי אַרְצָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה-הַמַּעֲשֶׂה

לֹו הִנֵּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי-נִחַשׁ יִנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כְּמוֹנִי: וַיֹּאמֶר

יְהוּדָה מַה-נֹּאמַר לְאֹדְנִי מַה-נִּדְבַּר וּמַה-נִּצְטָדֵק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת-עֵוֹן

עַבְדֶּיךָ הִנֵּנוּ עֹבְדִים לְאֹדְנִי גַם-אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ:

לֹו וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא

מ א יִהְיֶה-לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: וַיִּגֹּשׁ עֹח וַיִּגֹּשׁ

אֱלֹו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֹדְנִי יִדְבַר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֹדְנִי וְאֶל-יָחַר

ב אִפְּךָ בְּעִבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה: אֹדְנִי שְׁאַל אֶת-עִבְדִּי לֵאמֹר הִישַׁלְכֶם

תרגום אונקלוס

כַּפְתָּגְמִיכֹון כֵּן הוּא דִישְׁתַּכַּח עַמִּיה יְהִי לִי עֹבֵדָא וְאַתּוֹן תִּהְיוּ זַכָּאִין: לֹט וְאֹחִיָּאוּ וְאֹחִיָּתוּ גִבְרַת יֵת טוֹעֵנִיָּה
לְאַרְעָא וּפְתַחוּ גִבְרַת טוֹעֵנִיָּה: לֹט וּבְלֹשׁ בְּרַבָּא שְׂרִי וּבְזַעֲרָא שִׁיעִי וְאַשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בְּטוֹעֵנָא דְבְנִימָן: לֹד וּבְזַעֲו
לְבוֹשִׁיהוֹן וִרְמו גִּבְרַת עַל חֻמְרִיה וְתַבּוּ לְקֶרְתָּא: לֹה וְעָל יְהוּדָה וְאֹחִיָּה לְבֵית יוֹסֵף וְהוּא עַד כַּעַן תַּמָּן וּנְפִלוּ
קְדָמוּהִי עַל אֶרְעָא: לֹו וְאָמַר לְהוֹן יוֹסֵף מָא עֹבֵדָא הָדִין דְּעִבְדְּתוֹן הָלֹא יָדַעְתּוֹן אֲרִי בְּדָקָא מְבַדִּיק גִּבְרָא דְכּוֹתִי:
לֹו וְאָמַר יְהוּדָה מָא נִימַר לְרַבּוֹנִי מָא נְמַלִּיל וּמָא נִזְכִּי מִן קָדָם יְיָ אֲשִׁתַּכַּח חוֹבָא בְּעִבְדְּךָ הָא אֲנַחְנָא עֹבְדִין לְרַבּוֹנִי
אִף אֲנַחְנָא אִף דְּאַשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בְּיָדִיה: לֹה וְאָמַר חֹס לִי מִלְּמַעֲבַד דָּא גִבְרָא דְאַשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בְּיָדִיה הוּא יְהִי לִי
עֹבֵדָא וְאַתּוֹן סְקוּ לְשָׁלָם לְוֹת אֲבוּכֹון:

עֹבֵדָא וְאַתּוֹן סְקוּ לְשָׁלָם לְוֹת אֲבוּכֹון: א וּקְרִיב לְוֹתִיהָ יְהוּדָה וְאָמַר בְּכַעַר רַבּוֹנִי יִמְלִיל כַּעַן עֹבְדְּךָ
פְּתַגְמָא קָדָם רַבּוֹנִי וְלֹא יִתְקַף רוּגְגָךָ בְּעִבְדְּךָ אֲרִי כְּפָרְעָה כִּין אִתָּ: ב רַבּוֹנִי שְׁאִיל יֵת עִבְדֹּהִי לְמִימַר הָאִית לְכוֹן
פִּירוּשׁ רְשִׁי

(לֹט) גַּם עֵתָה כְּדַבְרֵיכֶם. אִף זֶה מִן הַדִּין. אֵמֶת
'כְּדַבְרֵיכֶם כֵּן הוּא', שְׁפִלְכֶם חַיִּבִּים בְּדָבָר; עֲשֶׂהָ
שְׁנִמְצָאָת גִּנְבָה בְּיַד אֶחָד מֵהֶם – כָּלֶם נִתְּפָשִׁים,
אֲבָל אֲנִי אֶעֱשֶׂה לָכֶם לִפְנֵים מִשׁוֹרֵת הַדִּין, 'אֲשֶׁר
יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה לִּי עֹבֵד': (לֹט) בְּגָדוֹל הַחֹל. שְׁלֹא
יִרְגִּישׁוּ שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא: (לֹד) וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל
חֻמְרוֹ. בְּעָלִי זְרוּעַ הָיוּ, וְלֹא הִצְרָכּוּ לְסִיעַ זֶה אֶת זֶה
לְטַעַן: וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָה. מְטֹרְפוֹלִין הִיתָה וְהוּא אוֹמֵר
'הָעִירָה', הָעִיר כָּל שֶׁהִיא?! – אֵלֹא שְׁלֹא הִיתָה
חֲשׂוּבָה בְּעֵינֵיהֶם, אֵלֹא כַּעִיר בִּינוּנִית שֶׁל עֲשֶׂהָ
בְּנֵי אָדָם לְעִנְיָן הַמְּלַחְמָה: (לֹה) עוֹדְנוּ שָׁם. שֶׁהִיָּה
מִמֵּתִין לָהֶם: (לֹו) הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי נִחַשׁ יִנְחַשׁ וְגו'.

הֲלוֹא יָדַעְתֶּם, כִּי אִישׁ חָשׁוּב כְּמוֹנִי יוֹדֵעַ לְנִחַשׁ
וְלִדְעַת מִדְּעַת וּמִסְכָּרָא וּבִינָה, כִּי אַתֶּם גִּנְבָתֶם
הַגָּבִיעַ: (לֹז) הָאֱלֹהִים מִצָּא. יוֹדְעִים אָנוּ שְׁלֹא
סֶרְחָנוּ, אֲבָל מֵאֵת הַמָּקוֹם נִהְיָה לְהִבִּיא לָנוּ זֹאת,
מִצָּא בְּעַל חוֹב מָקוֹם לְגִבּוֹת שֹׁטֵר חוֹבוֹ: וּמַה
נִצְטָדֵק. לְשׁוֹן 'צָדֵק'; וְכֵן כָּל תְּבָה שֶׁתַּחֲלַת יִסּוּדָה
צָדִ"י וְהִיא בָּאָה לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן מִתְּפַעֵל אוּ נִתְּפַעֵל,
נוֹתֵן טִי"ת בְּמָקוֹם תִּ"ו, וְאִינוּ נוֹתְנָה לִפְנֵי אוֹת
רֵאשׁוֹנָה שֶׁל יִסּוּד הַתְּבָה אֵלֹא בְּאִמְצָע אוֹתוֹת
הָעֵקֶר, כְּגוֹן 'נִצְטָדֵק' מִגִּזְרֵת צָדֵק, 'יִצְטַבַּע' (דְּנִיָּאל

מִגִּזְרֵת צָבַע, 'וַיִּצְטִירוּ' (יְהוֹשֻׁעַ ה':ח); מִגִּזְרֵת
'צִיר אֲמוּנִים מִרְפָּא' (מִשְׁלִי ג':טו), 'הִצְטִידְנוּ אוֹתוֹ
מִבְּתִינֹו' (יְהוֹשֻׁעַ ה':טו) מִגִּזְרֵת 'צָדָה לְדָרְךָ' (לְעִיל ל'ח:ח);
וְתַבָּה שֶׁתַּחֲלָתָה סִמָּ"ךְ, כְּשֶׁהִיא מִתְּפַעֵלַת מִפְּרִיד
תִּ"ו אֶת אוֹתוֹת הָעֵקֶר, כְּגוֹן 'וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲגָב' (קֹהֶלֶת
ד':מז), 'מִסְתַּכֵּל הָיוּת בְּקִרְבָּא' (דְּנִיָּאל ה':כז), 'וַיִּשְׁתַּמֵּר
חֻקוֹת עֲמָרִי' (תְּרִי עֶשֶׂר, מִכָּה, יֵאֵמ), 'וְסָר מִרְעַ
מִשְׁתוֹלָל' (יִשְׁעִיָּה כד':טו) מִגִּזְרֵת 'מוֹלִיד יוֹעֲצִים
שׁוֹלָל' (אִיּוֹב ג':טו), 'עוֹדֵךְ מִסְתוֹלָל בְּעַמִּי' (שְׁמוּת ו':ל)
מִגִּזְרֵת 'דָּרְךָ לֹא סְלוּלָה' (יִרְמִיָּה ט:לז):

ג אב או-אח: ונאמר אל-אדני יש-לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת
 ד ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: ותאמר אל-עבדיך הורדהו אלי
 ה ואשימה עיני עליו: ונאמר אל-אדני לא-יוכל הנער לעזב את-אביו
 ו ועזב את-אביו ומת: ותאמר אל-עבדיך אם-לא ירד אחיכם הקטן
 ז אתכם לא תספון לראות פני: ויהי כי עלינו אל-עבדך אבי ונגד-לו את
 ח, ט דברי אדני: ויאמר אבינו שבו שברו-לנו מעט-אכל: ונאמר לא נוכל
 לרדת אם-יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי-לא נוכל לראות פני האיש
 י ואחינו הקטן איננו אתנו: ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי
 יא שנים ילדה-לי אשתי: ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא
 יב ראיתיו עד-הנה: ולקחתם גם-את-זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם
 יג את-שתיבתי ברעה שאלה: ועתה כבאל אל-עבדך אבי והנער איננו
 יד אתנו ונפשו קשורה בנפשו: והיה כראותו כי-אין הנער ומת והורידו
 טו עבדיך את-שבת עבדך אבינו ביגון שאלה: כי עבדך ערב את-הנער

שני

תרגום אונקלוס

אבא או אחא: ג ואמרנא לרבנא אית לנא אבא סבא ובר סיבתין זעיר ואחוי מית ואשתאר הוא בלחודיה
 לאמיה ואבויה רחים ליה: ד ואמר לרבנא אית לנא אבא סבא ובר סיבתין זעיר ואחוי מית ואשתאר הוא בלחודיה
 למשכך ית אבויה אם ישבוק ית אבויה ימות: ו ואמר לרבנא אית לנא אבא סבא ובר סיבתין זעיר ואחוי מית ואשתאר הוא בלחודיה
 למחזי אפי: ז והיה כד סליקנא לות עבדך אבא וחוינא ליה ית פתגמי רבנא: ח ואמר אבונא תובו זבוננו לנא
 זעיר עבדנא: ט ואמרנא לא נכול למיחא אם אית אחונא זעירא עמנא וניחות ארי לא נכול למחזי אפי גוברא
 ואחונא זעירא ליתוהי עמנא: י ואמר עבדך אבא לנא אתון ידעתון ארי תרין לידת לי אתתי: יא ונפק חד מלוחי
 ואמרית ברם מקטל קטיל ולא חזיתיה עד כען: יב ותסבון אף ית דין מן קדמי ויערעניה מותא ותחתון ית סיבתי
 בבשתא לשאול: יג וכען כמיתא לות עבדך אבא ועולימא ליתוהי עמנא ונפשיה חביבא ליה כנפשיה: יד ויהי כד
 יחזי ארי לית עולימא וימות ויחתון עבדך ית סיבת עבדך אבונא בדונא לשאול: טו ארי עבדך מערב בעולימא
 פירוש רש"י

מבקש? ואף על פי כן – ונאמר אל אדני. לא כחדנו
 ממך דבר: (ג) ואחיו מת. מפני היראה היה מוציא
 דבר שקר מפיו; אמר אם אמר לו שהוא קים, יאמר:
 "הביאוהו אצלי": לבדו לאמו. מאותה האם אין לו
 עוד אח: (ה) ועזב את אביו ומת. אם יעזב את אביו
 דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך
 מתה: (יב) וקרהו אסון. שהשטן מקטרג בשעת

הסדר פותח בויגש אליו יהודה ויאמר... הפטרת הסדר היא מיהושע (ח:ט-ט:א) ויגשו בני-יהודה אל-יהושע בגלגל
 ויאמר אליו כלב בן-יפנה הקנני... ויברכהו יהושע ויתן את-חברון לכלב בן-יפנה לנחלה:

מהו הקשר הפנימי בין הסדר להפטרותו שהודגש במילה הזוהי ויגש – ויגשו?

בשני המקרים השלטון אצל שבט יוסף, ושבט המלוכה העתידי ייגש אליו. כיצד להבין גישה זו?

במדרש בראשית רבה נחלקו בדבר: ויגש אליו יהודה... רבי יהודה אומר הגשה למלחמה... רבי נחמיה אומר הגשה
 לפיוס, היך מה דאת אמר: ויגשו בני יהודה אל יהושע – לפיוסו. רבנן אמרי הגשה לתפלה רבי נחמיה מוכיח מפסוקי
 הפטרת הסדר שביהושע שהגישה היא לפיוס. [וכן סובר גם רש"י לעיל טו:כג] רבי ינאי פייט כרבי יהודה (עמ' 239):

יחדו יגשו / כאחת יפגשו // חורש בקוצר יחושו / דורך בבוצר יעושו

ניגשים לקרב... // כי בכל גישת קרב / אלינו תקרב

יה ישאג כאריה / מתוך אריאל // ותופיע דמות אריה / כהופיע גור אריה

ירדו צרי יהודה / בסער כגלגל // ויונצחו בני יהודה / כגישת גלגל

בפיוט רמזו גם הפסוק שלעתיד לבוא (תרי עשר, עמוס, ח:ל):

הנה ימים באים נאסיה' ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במשך חורע והטיפו ההרים עסיס וכל-הגבעות תתמוגגנה.
 ובבראשית רבה (צג:ה): חורש זה יהודה... בקצר זה יוסף... ודרך ענבים זה יהודה... במשך חורע זה יוסף...

מ

טז

ויגש

מַעַם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אֲבִיאֲנֹו אֵלֶיךָ וַחֲטַאתִי לְאָבִי כָל־הַיָּמִים: וְעַתָּה יֵשְׁב־נָא עִבְדְּךָ תַּחַת הַנָּעַר עֶבֶד לְאֹדֹנִי וְהַנָּעַר יַעַל עִם־אֲחִיו: כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנָּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי פֶן אֶרְאֶה בְרָע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת־אָבִי: וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּצִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אֹתוֹ בְּהַתּוֹדֶעַ יוֹסֵף אֶל־אֲחִיו: וַיִּתֵּן אֶת־קִלּוֹ בְּכַיִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחִיו הִנֵּה עוֹד אָבִי חַי וְלֹא־יָכֹלוּ אָחִיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחִיו גִּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר־מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה: וְעַתָּה | אֶל־תַּעֲצָבוּ וְאֶל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מָכַרְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: כִּי־זֶה שְׁנָתִים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־חֲרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאִרִית בָּאָרֶץ וּלְהַחֲיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה: וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁלַחְנִי לָאֵב לְפָרָעָה וּלְאֹדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמַשֵּׁל בְּכָל־אָרֶץ מִצְרַיִם: מִהֲרֹו וְעָלוּ אֶל־אָבִי וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף כֹּה שְׁמַנִּי אֱלֹהִים לְאֹדוֹן לְכָל־מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל־תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁבֹּת

שלישי

תרגום אונקלוס

מִן אָבָא לְמִימַר אִם לֹא אֵיתִינִיָּה לָךְ וְאִיְהִי חֲטִי לְאָבָא כָּל יוֹמֵיָא: טז וְכַעַן יִתִּיב כַּעַן עִבְדְּךָ תַּחַת עוֹלִימָא עִבְדָּא לְרַבּוֹנִי וְעוֹלִימָא יִסַּק עִם אַחוּהִי: יז אַרִי אֵיכְדִין אֶסַק לֹת אָבָא וְעוֹלִימָא לִיתוּהִי עִמִּי דְלִמָּא אַחוּי בְּבִשְׁתָּא דְתִשְׁכַּח יֵת אָבָא: יח וְלֹא יָכִיל יוֹסֵף לְאַתְחַסְנָא לְכָל דְקִיִּימִין עֲלוּהִי וְקָרָא אֶפִיקוּ כָּל אָנֶשׁ מִעֲלוּי וְלֹא קָם אָנֶשׁ עִמִּיהּ כִּד אֲתִידַע יוֹסֵף לְאַחוּהִי: יט וַיִּהֲב יֵת קָלִיָּה בְּכִיתָא וּשְׁמַעוּ מִצְרָאִי וּשְׁמַע אָנֶשׁ בֵּית פְּרָעָה: כ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאַחוּהִי אָנָּא יוֹסֵף הַעֵד כַּעַן אָבָא קִיִּים וְלֹא יָכִילוּ אַחוּהִי לְאַתְבָּא יִתִּיָּה פִתְגָם אַרִי אֲתַבְּהִילוּ מִן קְדָמוּהִי: כא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאַחוּהִי קְרוּבוּ כַּעַן לֹתִי וְקָרִיבוּ וַיֹּאמֶר אָנָּא יוֹסֵף אַחוּכֹן דְּזַבִּינְתוֹן יִתִּי לְמִצְרַיִם: כב וְכַעַן לֹא תִתְנַסְסוֹן וְלֹא יִתְקַף בְּעֵינִיכֹן אַרִי זַבִּינְתוֹן יִתִּי הִלְכָא אַרִי לְקִיִּימָא שְׁלַחְנִי יי קְדָמִיכֹן: כג אַרִי דִּנְן תִּרְתִּין שְׁנִין כַּפְנָא בְּגוּ אַרְעָא וְעוֹד חֲמִישׁ שְׁנִין דְלִית זְרוּעָא וְחֻצָּא: כד וּשְׁלַחְנִי יי קְדָמִיכֹן לְשׁוּאָה לְכוֹן שְׂאֵרָא בְּאַרְעָא וּלְקִיִּימָא לְכוֹן לְשִׁיזְבָּא רַבָּא: כה וְכַעַן לֹא אֲתוֹן שְׁלַחְתוֹן יִתִּי הִלְכָא אֱלֹהִין מִן קִדָּם יי וּשְׁוִינִי אָבָא לְפָרָעָה וְרַבּוֹן לְכָל בֵּיתִיָּה וּשְׁלִיט בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם: כו אוּחוּ וְסָקוּ לֹת אָבָא וְתִמְרוֹן לִיָּה כְּדָנָן אָמַר בְּרַךְ יוֹסֵף שְׁוִינִי יי לְרַבּוֹן לְכָל מִצְרָאִי חוּת לֹתִי לֹא תַתְּעַבֵּב: כז וְתַתִּיב

פירוש רש"י

(טז) יֵשֶׁב נָא עִבְדְּךָ וגו'. לְכָל דְּבַר אֲנִי מַעֲלָה מִמֶּנּוּ – לְגַבּוּרָה וּלְמַלְחָמָה וּלְשִׁמְשׁ: (יח) וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּצִים. לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל, שֶׁיְהִי מִצְרַיִם נִצָּצִים עָלָיו וּשְׁוֹמְעִין שְׂאֲחִיו מִתְבַּשִּׁין בְּהוֹדְעוֹ לָהֶם: (יט) וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה. בֵּיתוֹ שֶׁל פְּרָעָה, כְּלוּמַר: עִבְדֵּיו וּבְנֵי בֵיתוֹ. וְאֵין זֶה לְשׁוֹן 'בֵּית' מִמֶּשׁ, אֲלֵא כְּמוֹ 'בֵּית יִשְׂרָאֵל' (תהלים סדר טז פסוק מ, מִזְמוֹר קִיג שְׁלוֹן פִּסּוּק כ) 'בֵּית יְהוּדָה' (מלכים י"ז)

מפתח סדרי התנ"ך

ערבות בראשי הסדרים: בעזרא ראש סדר ד' הַבָּאִים מִהַשְׁבִּי בְּנֵי־הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֲלוֹת לֹא יִשְׂרָאֵל פְּרִים שְׁנַיִם־עֶשֶׂר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל... וגם בראש סדר ט שֶׁם וּבְכָל־זֹאת אֲנַחְנוּ כְּרִתִּים אֲמָנָה וְכִתְבִּים וְעַל הַחֲתוּם שְׁרִינוּ לִינֹו כְּהִנֵּנוּ: וערבות של מסירות נפש, הדומה למסירות נפשו של יהודה עבור בנימין (כאן בפסוק טז) היא מסירות נפשו של יואב, אבישי וחיילי ישראל והיא בפסוק אחד שנקבע פעמיים (!) לראש סדר, בשמואל לראש סדר כה ובדברי הימים לראש סדר ח חֲזַק וְנִתְחַזַּק / וְנִתְחַזַּקָה בְּעַד־עַמָּנוּ וּבְעַד עַרִי אֱלֹהֵינוּ וְה' יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו: / הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

מ

בְּאֶרֶץ-גִּשְׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אֹתָהּ וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְצִאָנְךָ וּבְקָרְךָ וַיִּגַּשׁ

כח וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: וְכָל-כְּלִיתִי אֶתְךָ שָׁם כִּי-עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן-תּוֹרֶשׁ

כט אֹתָהּ וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: וְהִנֵּה עֵינֶיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין כִּי-פִי

ל הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם: וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר

לא רָאִיתֶם וּמַהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת-אָבִי הִנֵּה: וַיִּפֹּל עַל-צוּאְרֵי בְנִימִן-אָחִיו

לב וַיִּבְךְּ וּבְנִימִן בָּכָה עַל-צוּאְרָיו: וַיִּנָּשֶׁק לְכָל-אָחִיו וַיִּבְךְּ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן

לג דִּבְרוּ אָחִיו אִתּוֹ: וְהָקֵל נִשְׁמָע בֵּית פְּרַעֲהָ לְאֹמֶר בָּאוּ אָחֵי יוֹסֵף וַיֵּיטֵב

לד בְּעֵינֵי פְרַעֲהָ וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו: וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ אֶל-יוֹסֵף אָמַר אֶל-אָחִיךָ זֹאת

לה עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וּלְכוּ-בָאוּ אֶרֶצָה כְּנָעַן: וּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם

וְאֶת-בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתְנֶה לָכֶם אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶכְלוּ

לו אֶת-חֶלֶב הָאָרֶץ: וְאֵתָה צוּיְתָהּ זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת

לז לְטַפְכֶם וּלְנִשְׁיֵיכֶם וּנְשֹׂאתֶם אֶת-אֲבִיכֶם וּבָאתֶם: וְעֵינֵיכֶם אֶל-תַּחֲס

לח עַל-כְּלִיכֶם כִּי-טוֹב כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא: וַיַּעֲשׂוּ-כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

לט וַיִּתְּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל-פִּי פְרַעֲהָ וַיִּתֵּן לָהֶם צֹדֶה לְדֶרֶךְ: לְכָל־נָתַן

לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמָלָת וּלְבְנִימִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמֵשׁ חֲלָפָת

מ שְׂמָלָת: וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמָרִים נְשָׂאִים מְטוֹב מִצְרַיִם וְעֹשֶׁר

תרגום אונקלוס

בְּאֶרֶצָא דְגִשְׁן וְתָהִי קְרִיב לִי אֶת וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְצִאָנְךָ וּבְקָרְךָ וַיִּגַּשׁ שְׁנִין כַּפְנָא דְלָמָא תַתְּמַסְכֵּן [וַיִּגַּשׁ תַּשְׁתִּיצִי] אֶת וְאָנֹשׁ בֵּיתְךָ וְכָל דְּלָךְ: כֹּט וְהָא עֵינֵיכֶן חֲזִין וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין אָרִי כְּלִישְׁנִכּוֹן אָנָא מְמַלִּיל עִמְכוֹן: ל וְתַחֲוּן לְאָבָא יֵת כָּל יְקָרֵי דְּבְמִצְרַיִם וְיֵת כָּל דְּחִזְיָתוֹן וְתוֹחוֹן וְתַחֲתוֹן יֵת אָבָא הֶלְכָא: לֹא וּנְפַל עַל צוּרָא דְּבְנִימִין אָחוּהִי וּבְכָא וּבְנִימִין בָּכָא עַל צוּרִיהָ: לִב וְנִשְׁיָק לְכָל אָחוּהִי וּבְכָא עֲלִיהוֹן וּבְתֵר כֵּן מְלִילוֹ אָחוּהִי עֲמִיהָ: לִג וְקָלָא אֲשַׁתְּמַע בֵּית פְּרַעֲהָ לְמִימַר אִתּוּ אָחִי יוֹסֵף וְשִׁפְר בְּעֵינֵי פְרַעֲהָ וּבְעֵינֵי עֲבָדֵיהִי: לִד וְאֹמֶר פְּרַעֲהָ לְיוֹסֵף אֵימַר לְאָחִיךָ דָּא עֲבִידוּ טַעֲנוּ יֵת בְּעִירְכוֹן וְאִיזִילוּ אוֹבִילוּ לְאֶרֶצָא דְּכְנָעַן: לִה וּדְבֵרוּ יֵת אָבוּכוֹן וְיֵת אָנֹשׁ בְּתִיכּוֹן וְאִיתּוּ לְוִתִּי וְאִתִּין לְכוֹן יֵת טוֹב אֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם וְתִיכְלוֹן יֵת טוֹבָא דְּאֶרֶצָא: לו וְאֵת מְפָקֵד דָּא עֲבִידוּ סְבוּ לְכוֹן מֵאֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם עֲגָלָן לְטַפְלָכוֹן וּלְנִשְׁיָכוֹן וְתַטְלוֹן יֵת אָבוּכוֹן וְתִיתּוֹן: לז וְעֵינֵיכֶן לֹא תַחוּס עַל מְנִיכּוֹן אָרִי טוֹב כָּל אֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם דִּילְכוֹן הוּא: לח וְעֲבָדוּ כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה לְהוֹן יוֹסֵף עֲגָלָן עַל מִימְרָא דְּפְרַעֲהָ וַיִּהְיֶה לְהוֹן זִוְרִין לְאוּרְחָא: לט לְכוּלְהוֹן יִהְיֶה לְגַבְרָא אֲצִטְלוֹן דְּלְבוּשָׁא וּלְבְנִימִין יִהְיֶה תַלְתּ מָאָה סַלְעִין דְּכֶסֶף וְחֲמֵשָׁא אֲצִטְלוֹן דְּלְבוּשָׁא: מ וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּדִין עֲסָרָא חֲמָרִין טַעֲנִין מְטוֹב מִצְרַיִם וְעֹסֶר

פירוש רש"י

(כח) פֶּן תּוֹרֶשׁ. 'דְּלָמָא תַתְּמַסְכֵּן', לְשׁוֹן 'מִוְרִישׁ וּמַעֲשִׂיר' (שְׁמוּאֵל א:לה): (כט) וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת. בְּכְבוֹדִי, וְשֹׁאֲנֵי אָחִיכֶם שֶׁהָיָה אֲנִי נִימּוֹל, וְעוֹד: 'כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם' בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין. הַשְׁוֶה אֶת כָּל־יֶחֶד, לְוֹמַר, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁאֵין לִי שְׁנָאָה לְהַתֵּל בְּבְנִימִין אָחִי [וַיִּגַּשׁ עַל בְּנִימִין אָחִי], שֶׁהָיָה לֹא הָיָה בְּמִכְרִיתִי, כִּי אֵין בְּלִבִּי שְׁנָאָה עֲלֵיכֶם: (לא) וַיִּפֹּל עַל צוּאְרֵי בְנִימִן אָחִיו וַיִּבְךְּ. עַל שְׁנֵי מִקְדָּשׁוֹת שֶׁעֲתִידִין לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין וְסוּפֶן לְחַרֵּב: וּבְנִימִן בָּכָה עַל צוּאְרָיו. עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה, שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְסוּפֹו לְחַרֵּב: (לב) וְאַחֲרֵי כֵן. מֵאַחֵר שֶׁרְאוּהוּ בּוֹכָה וְלָבוּ

מ

מֵאֵתָנָת נְשֵׂאת בַר וְלֶחֶם וּמִזֶּן לְאָבִיו לְדֶרֶךְ: וַיִּשְׁלַח אֶת־אָחִיו וַיֵּלְכוּ וַיִּגְשׁ

מִבְּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ: וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן

מִגְּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשְׁלַ בְּכָל־אֶרֶץ

מִדְּ מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לָבֹו כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם: וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף

אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת־הָעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי

מִה רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנִי חַי אֲלֵכָה וְאַרְאֶנּוּ

מִזְּ בְּטָרִם אָמוֹת: וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֹאוּ בְּאֶרֶה שֶׁבַע וַיִּזְבַּח

מִזְּ זִבְחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלֵּילָה

מִחַ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנְנִי: וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֵאֱלֵה אֱלֹהֵי אָבִיךָ

מִטְּ אֶל־תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרִימָה כִּי־לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ

נ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עֹלָה וְיוֹסֵף יֵשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ: וַיָּקָם יַעֲקֹב

מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם

נֹא וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בַּעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פֶּרְעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ: וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם

וְאֶת־רִכּוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרִימָה יַעֲקֹב וְכָל־זֶרְעוֹ

תרגום אונקלוס

אֶתְנָן טַעֲיָן עֲבוֹר וְלִחִים וְזוֹדִין לְאִבּוּהִי לְאוֹרְחָא: מֵאֵ וְשָׁלַח יֵת אֲחוּהִי וְאֶזְלוּ וְאָמַר לְהוֹן לֹא תִתְנַצֵּן בְּאוֹרְחָא: מִבְּ וְסָלִיקוּ מִמִּצְרַיִם וְאֹתוֹ לְאַרְעָא דְכְנַעַן לִית יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן: מִגְּ וְחִוּיָּאוּ לִיה לְמִימַר עַד כַּעַן יוֹסֵף קָיָם וְאָרִי הוּא שְׁלִיט בְּכָל אֶרֶעָא דְמִצְרַיִם וְהוּאָה מְלִיא פִּיגֵן עַל לְבִיה אָרִי לֹא הִימִין לְהוֹן: מִדְּ וּמְלִילוּ עֲמִיה יֵת כָּל פִּתְגָמֵי יוֹסֵף דְּמִלִּיל עִמָּהוֹן וְחִזָּא יֵת עֲגֻלָּתָא דְשָׁלַח יוֹסֵף לְמַטְל יִתְיָה וְשֶׁרֶת רוּחַ קוֹדֶשָׁא עַל יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן: מִה וְאָמַר יִשְׂרָאֵל סִגִּי לִי חֲדוּא עַד כַּעַן יוֹסֵף בְּרִי קָיָם אֵיזִיל וְאַחֲזִינִיה עַד לֹא אָמוֹת: מִזְּ וּנְטַל יִשְׂרָאֵל וְכָל דְּלִיה וְאֹתָא לְבָאֵר שֶׁבַע וְדַבַּח דְּבַחִין לֵאלֹהֵא דְאֲבוּהִי יִצְחָק: מִזְּ וְאָמַר יִי לְיִשְׂרָאֵל בְּחִזָּא דְלִילִיא וְאָמַר יַעֲקֹב וְאָמַר הִנְנִי: מִחַ וְאָמַר אֲנָא אֵל אֱלֹהֵא דְאֲבוּךָ לֹא תִדְחַל מִלְמִיחַת לְמִצְרַיִם אָרִי לְעַם סִגִּי אֲשִׁוּיָךְ תִּמָּן: מִטְּ אֲנָא אֵיחֻת עִמָּךְ לְמִצְרַיִם וְאֲנָא אֲסַקְנָךְ אִף אֲסַקָא וְיוֹסֵף יִשְׁוִי יְדוּהִי עַל עֵינֶךָ: נ וְקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וּנְטַלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן וְיֵת טַפְלָהוֹן וְיֵת נְשֵׁיהוֹן בַּעֲגֻלָּתָא דְשָׁלַח פֶּרְעָה לְמַטְל יִתְיָה: נֹא וּדְבָרוּ יֵת גִּיתִיהוֹן וְיֵת קִנְיָהוֹן דְּקִנּוּ בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וְאֹתוֹ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהִי

פירוש רש"י

בַּר וְלֶחֶם. כְּתִרְגוּמוֹ: וּמִזֶּן. לְפִתָּן: (מֵאֵ) אֵל תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ. אֵל תִּתְעַסְקוּ בְּדִבְרֵי הַלָּכָה שֶׁלֹא תִרְגְּזוּ עֲלֵיכֶם הַדֶּרֶךְ: דְּבַר אַחֵר: אֵל תִּפְסִיעוּ פְּסִיעָה גְּסָה, וְהִכְנִיסוּ חֲמָה לְעִיר; וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ לִזְמַר: לְפִי שֶׁהָיוּ נִכְלָמִים, הָיָה דוֹאג שְׂמָא יִרְיָבוּ בְּדֶרֶךְ עַל דְּבַר מְכִירָתוֹ, לְהַתּוֹכַח זֶה עִם זֶה וְלִזְמַר: "עַל יָדְךָ נִמְכְּרוּ" – "אֵתָּה סִפְרָת לְשׁוֹן הָרַע עָלָיו וְגִרְמָת לָנוּ לְשִׁנְאָתוֹ!" (מִגְּ) וְכִי הוּא מִשְׁלַ. וְאֲשֶׁר הוּא מוֹשֵׁל: וַיַּפֵּג לָבֹו. נִחְלַף לָבֹו וְהִלָּךְ מִלְּהָאֱמִין, לֹא הָיָה לָבֹו פִּזְנָה אֵל הַדְּבָרִים. לְשׁוֹן 'מְפִיגִין טַעֲמָן' בְּלְשׁוֹן מְשֻׁנָּה, וְכִמּוֹ 'מֵאִין הַפְּגוֹת' (אִיכָה, קִינָה ג: מִטְּ), 'וְרִיחֹו לֹא נִמְרָ' (יִרְמִיָּה כו: כ) מִתִּרְגָּמִינָן 'וְרִיחִיהָ לֹא פָג': (מִדְּ) אֵת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף. סִימָן מִסֵּר לָהֶם בְּמָה הָיָה עוֹסֵק כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ, בְּפִרְשֵׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה, וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר 'וַיֵּרָא אֶת הָעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף' וְלֹא

בפסוקים מה—מִטְּ אומר הקדוש־ברוך־הוא ליעקב אל־תִּירָא ומבטיחו שיגאל את בניו ובירמיה ראש סדר כֹּז וְאֹתָהּ אֶל־תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְאֶל־תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשְׁעֶךָ מִרְחֹוק וְאֶת־זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שָׁבִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנָן וְאֵין מִחְרִיד

מִבְּנֵי וּבְנֵי בְנֵי אֹתוֹ בְּנֵיתוֹ וּבְנֹת בְּנָיו וְכָל־זֶרְעוֹ הֵבִיא אֹתוֹ וַיִּגַּשׁ
 נָג מִצְרִימָה:
 נד הַבָּאִים מִצְרִימָה יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן: וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא
 נה וַחֲצֹן וְכֶרֶםִי: וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וְצֹחַר וְשָׂאוּל
 נו, נז בֶּן־הַכְּנַעֲנִית: וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמֶרְרִי: וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה
 וּפְרֹץ וְזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִיו בְּנֵי־פְרֹץ חֲצֹן וְחִמּוּל:
 נח, נט וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע וּפֹה וַיֹּב וְשִׁמְרוֹן: וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאֵילָן וַיַּחֲלָאֵל:
 ס אֱלֹהָ | בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בְתוֹ כָּל־נַפְשׁ
 סא בְּנָיו וּבְנֹתָיו שְׁלֹשִׁים וּשְׁלָשׁ: וּבְנֵי גָד צַפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֹּן עָרִי
 סב וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: וּבְנֵי אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשׁוּהָ וַיִּשׁוּי וּבְרִיעָה וְשָׂרָח אַחֲתָם
 סג וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמִלְכִּיאֵל: אֱלֹהָ בְנֵי זִלְפָּה אֲשֶׁר־נָתַן לָבֵן לְלֵאָה בְתוֹ
 סד וַתֵּלֶד אֶת־אֱלֹהָ לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ: בְּנֵי רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף
 סה וּבְנִימֵן: וַיּוֹלֵד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ אֶסְנַת בַּת־פּוֹטִי
 סו פָּרַע כֹּהֵן אֵן אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם: וּבְנֵי בְנִימֵן בָּלַע וְכָכָר וְאַשְׁבֵּל
 סז גְּרָא וְנַעֲמָן אַחִי וְרָאשׁ מַפִּים וְחָפִים וְאַרְדִּי: אֱלֹהָ בְנֵי רָחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה

תרגום אונקלוס

עמיה: נב בְּנוֹהִי וּבְנֵי בְנוֹהִי עַמִּיהָ בְּנִיתָהּ וּבְנֹתָהּ וְכָל בְּנוֹהִי אִתִּי עַמִּיהָ לְמִצְרַיִם: נג וְאֵלֶּיךָ שָׁמָּה
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנוֹהִי בְּכֹרִיהָ דִּיעֲקֹב רְאוּבֵן: נד וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא וְחֲצֹן וְכֶרֶםִי:
 נה וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וְצֹחַר וְשָׂאוּל כֹּר בְּנֵימֵינָה: נו וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמֶרְרִי:
 נז וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרֹץ וְזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִיו בְּנֵי פְרֹץ חֲצֹן וְחִמּוּל:
 נח וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע וּפֹה וַיֹּב וְשִׁמְרוֹן: נט וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאֵילָן וַיַּחֲלָאֵל: ס אֱלֹהָ בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב
 לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אֲרָם וַיְהִי בְּרִיתָהּ כָּל נַפְשׁ בְּנוֹהִי וּבְנִיתָהּ תִּלְתִּין וַתֵּלֶד: סא וּבְנֵי גָד צַפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֹּן
 עָרִי וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: סב וּבְנֵי אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשׁוּהָ וַיִּשׁוּי וּבְרִיעָה וְשָׂרָח אַחֲתָהּ וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמִלְכִּיאֵל:
 סג אֵלֶּיךָ בְּנֵי זִלְפָּה דִּיהָ לָבֵן לְלֵאָה בְּרִיתָהּ וַיֵּלֶד יֵת אֵלֶּיךָ שֵׁשׁ עֶסְרִי נַפְשׁ: סד בְּנֵי רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף
 וּבְנִימֵן: סה וַיּוֹלֵד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם דִּילִידָתָהּ לִיהָ אֶסְנַת בַּת פּוֹטִי פָּרַע רַבָּא דְּאוֹן יֵת מְנַשֶּׁה
 וַיְהִי אֶפְרַיִם: סז וּבְנֵי בְנִימֵן בָּלַע וְכָכָר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחִי וְרָאשׁ מַפִּים וְחָפִים וְאַרְדִּי: סז אֵלֶּיךָ בְּנֵי רָחֵל דִּילִידוֹ

פירוש רש"י

(נב) וּבְנֹת בְּנָיו. שָׂרָח בַּת אֲשֶׁר וַיּוֹכֶד בַּת לֵוִי:
 (נג) הַבָּאִים מִצְרִימָה. עַל שֵׁם הַשְּׁעָה קוֹרָא לָהֶם
 הַכְּתוּב 'בָּאִים'. וְאֵין לְתַמּוּהָ עַל אֲשֶׁר לֹא כָּתַב
 'אֲשֶׁר בָּאוּ': (נה) בֶּן הַכְּנַעֲנִית. בֶּן דִּינָה שֶׁנִּבְעֲלָה
 לְכְנַעֲנִי; כְּשֶׁהֲרִגוּ אֶת שָׁכֶם לֹא הָיְתָה דִּינָה רוּצָה
 לְצִאת עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ שִׁמְעוֹן שֶׁיִּשְׁאַנָּה: (ס) אֱלֹהָ
 בְּנֵי לֵאָה וְגו' וְאֵת דִּינָה בְתוֹ. הַזְכֵּרִים תִּלָּה בְּלֵאָה
 וְהַנִּקְבוֹת תִּלָּה בְּיַעֲקֹב, לְלִמְדָה, אִשָּׁה מְזֻרְעָה

מפתח סדרי התנ"ך

מדברי אבי מורי: ישנם בתורה חמישה סדרים ובהם שבעים פסוקים או יותר, והם: סדר מ' בבראשית, וסדר כ' ב
 בשמות, וסדר כז בשמות, וסדר ב' בויקרא, וסדר כב בדברים.
 והאריכו את סדר מ' בבראשית וסדר כז בשמות וסדר ט' ביהושע כי העניין בהם מעט. סדר מ' בבראשית כולל רשימת
 שמות, וסדר כז בשמות הוא חזרה על מה שידוע מסדרות תרומה ותצוה, וסדר ט' ביהושע הוא רשימת ערים.
 וקצרו את הסדרים כשהעניין בהם רב. כי הסדרים פותחים בהתחלת עניין חשוב או בפסוק טוב [או בפסוקים טובים] שיש
 ללמוד אותו ולזכור אותו ולשנן אותו ולדרוש אותו בצבור.

מ סח, טו ליעקב כל־נפש ארבעה עשר: ובני־דן חשים: ובני נפתלי יחצאל ויגש
 ע וגוני ויצר ושלם: אלה בני בלהה אשר־נתן לכן לרחל בתו ותלד
 עא את־אלה ליעקב כל־נפש שבעה: כל־הנפש הבאה ליעקב מצרימה
 עב יצאי ירכו מלבד נשי בני־יעקב כל־נפש ששים ושש: ובני יוסף
 אשר־ילד־לו במצרים נפש שנים כל־הנפש לבית־יעקב הבאה
 מא א מצרימה שבעים: ואת־יהודה שלח לפניו אל־יוסף פ ששי ה
 ב להורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן: ויאסר יוסף מרפבתו ויעל
 לקראת־ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על־צוואריו ויבך
 ג על־צוואריו עוד: ויאמר ישראל אל־יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי

תרגום אונקלוס

ליעקב כל נפשטא ארבע עשרי: סח ובני דן חשים: טו ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: ע אלין בני בלהה
 דיהב לכן לרחל ברתיה וילידת ית אלין ליעקב כל נפשטא שבע: עא כל נפשטא דעאלא עם יעקב למצרים
 נפקי ירביה בר מנשי בני יעקב כל נפשטא שתין ושית: עב ובני יוסף דאתילידו ליה במצרים נפשטא תרתין
 כל נפשטא לבית יעקב דעאלא למצרים שבעין:
 א וית יהודה שלח קדמוהי לות יוסף לפנאה
 קדמוהי לגשן ואתו לארעא דגשן: ב וטקיס יוסף רתכוהי וסליק לקדמות ישראל אבוהי לגשן ואתחזי ליה
 ונפל על צוריה ובכא על צוריה עוד: ג ואמר ישראל ליוסף אלו אנא מאית זמנא דרא מנחם אנא פתר דחזיתנן

פירוש רש"י

(עא) כל הנפש הבאה ליעקב. שיצאו מארץ כנען
 לבא למצרים, ואין 'הבאה' זו לשון עבר אלא
 לשון הווה, כמו 'בערב היא באה' (אסתר ב:), וכמו
 'והנה רחל בתו באה עם הצאן' (לעיל כו:ט), לפיכך
 טעמו למטה באל"ף, לפי שפשיצאו לבוא מארץ
 כנען לא היו אלא ששים ושש; והשני 'כל הנפש
 לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים' (פסוק עב) הוא
 לשון עבר, לפיכך טעמו למעלה בבי"ת, לפי
 שמשבאו שם היו שבעים, שמשבאו שם יוסף ושני
 בניו, ונתוספה להם יוכבד בין החומות; ולדברי
 האומר תאומות נולדו עם השבטים, צריכים אנו
 לומר שמתו לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו
 כאן: כל הנפש. מצאתי ב'ויקרא רבה': עשו שש
 נפשות היו לו והכתוב קורא אותן 'נפשות ביתו'
 (לעיל לב:ז) – לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות
 הרבה; יעקב – שבעים היו לו, והכתוב קורא
 אותן 'נפש', לפי שהיו עובדין לאל אחד:

מפתח סדרי התנך

סדר מא פותח במפגש של יהודה ויוסף המאחדים כוחות להצלת עם ישראל. כך גם פותחת הפטרת הסדר: (תרי עשר, זכריה,
 סדר יט:כד–מא) וגברתי את־בית יהודה ואת־בית יוסף אושיע והושבותים כי רחמתיים והיו כאשר לא־זנחתים כי אני
 ה' אלהיהם ואענם... ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרני וחיו את־בניהם ושבנו: והשיבותים מארץ מצרים ומאשור
 אקבצם ואל־ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם... וגברתיים בה' ובשמו יתהלכו נאם ה':
 ההפטרה ממשיכה בפסוקי פורענות ובניגוד למנהגנו היא אינה מסתיימת בנחמה, אלא רק בכך שיראי ה' יודעים שהכל
 מאיתו יתברך [וזו הנחמה האמיתית]. פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארצך... כי שדד גאון הירדן... זה אמר ה'
 אלהי רעה את־צאן ההרגה: אשר קניהן יהרגן ולא יאשמו ומכריהן יאמר ברוך ה' ואעשר ורעייהם לא יחמול
 עליהן: כי לא אחמול עוד על־ישבי הארץ נאם־ה' והנה אנכי ממציא את־האדם איש ביד־רעהו וביד מלכו וכתתו
 את־הארץ ולא אציל מידם... ואקח־לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים וארעה את־הצאן
 ... ואקח את־מקלי את־נעם ואגדע אתו להפיר את־בריתי אשר כרתי את־כל־העמים: ותפר ביום ההוא וידעו כן עני
 הצאן השמרים אתי כי דבר־ה' הוא:

מֵאֵל אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עֹדֶךָ חַי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ לְפָרְעָה וַאֲמָרָה אֵלָיו אֲחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי: הָ וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֹאן כִּי־אֲנֹשִׁי מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִבִּיאוּ: וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וַאֲמַר מַה־מַּעֲשִׂיכֶם: וַאֲמַרְתֶּם אֲנֹשִׁי מִקְנֶה הָיוּ עַבְדֶּיךָ מִנְּעֻרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר ה' תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רָעָה צֹאן: וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיַּגִּד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֲחִי וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן ט וְהֵנִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וּמִקְצָה אָחִיו לָקַח חֲמֹשֶׁה אֲנָשִׁים וַיַּצַּגְם לִפְנֵי פָרְעָה: י וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־אָחִיו מַה־מַּעֲשִׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פָּרְעָה רָעָה צֹאן יֵא עַבְדֶּיךָ גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ: וַיֹּאמְרוּ אֶל־פָּרְעָה לָגֹר בְּאֶרֶץ פָּאנֹה כִּי־אֵין מְרֻעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יב יֵשְׁבוּ־נָא עַבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאָחִיךָ יג בָּאוּ אֵלֶיךָ: אֶרֶץ מִצְרַיִם לִפְנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אָחִיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ וְאִם־יִדְעַת וַיִּשְׁכַּח אֲנֹשִׁי־חֵיל וְשִׁמְתָם יד שְׁרֵי מִקְנֶה עַל־אֲשֶׁר־לִי: וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדְהוּ לִפְנֵי

תרגום אונקלוס

לאַפֿךָ אַרִי עַד כַּעַן קָיָם אַתָּה: י וַאֲמַר יוֹסֵף לְאָחוּי וּלְבֵית אָבוּי אֶסֶק וְאָחוּי לְפָרְעָה וַאֲמַר לִיָּה אֲחִי וּבֵית אָבִי דְּבִאֲרַעָא דְּכַנְעַן אָתוּ לְוָתִי: ה' וְגִבְרִיָּא רַעַן עָנָא אַרִי גִבְרִי מְרִי גִיתִי הָיוּ וְעִנְהוֹן וְתוֹרִיהוֹן וְכָל דִּילְהוֹן אִיתִיאוּ: ו' וְהִי אַרִי יְקָרִי לְכוֹן פָּרְעָה וַיִּמַּר מֵא עֹבְדִיכוֹן: ז' וְתִמְרוֹן גִּבְרִי מְרִי גִיתִי הָיוּ עַבְדֶּךָ מִנְּעֻרָא וְעַד כַּעַן אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבָהִתָּנָא בְּדִיל דְּתַתְּבוֹן בְּאֲרַעָא דְּגִשְׁשׁ אַרִי מִרְחָקִין מִצְרָאִי כָל רָעִי עָנָא: ח' וְאַתָּא יוֹסֵף וְחָי לְפָרְעָה וַאֲמַר אָבִי וְאָחוּי וְעִנְהוֹן וְתוֹרִיהוֹן וְכָל דִּילְהוֹן אָתוּ מֵאֶרֶעָא דְּכַנְעַן וְהָא אֲנוֹן בְּאֲרַעָא דְּגִשְׁשׁ: ט' וּמִקְצַת אָחוּי דְּכָר חֲמִשָּׁא גִבְרִין וְאִקְיָמוֹן קָדָם פָּרְעָה: י' וַאֲמַר פָּרְעָה לְאָחוּי מֵא עֹבְדִיכוֹן וַאֲמַרְוּ לְפָרְעָה רַעַן עָנָא עַבְדֶּךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבָהִתָּנָא: יא וַאֲמַרְוּ לְפָרְעָה לְאִתְּוֹתָבָא בְּאֲרַעָא אֲתִינָא אַרִי לִית רָעִיא לְעָנָא דְּלַעֲבָדְךָ אַרִי תְּקִיף כְּפִנָּא בְּאֲרַעָא דְּכַנְעַן וְכַעַן יִתְּבוֹן כַּעַן עַבְדֶּךָ בְּאֲרַעָא דְּגִשְׁשׁ: יב וַאֲמַר פָּרְעָה לְיוֹסֵף לְמִימַר אָבוּךָ וְאָחִיךָ אָתוּ לְוָתִי: יג אַרְעָא דְּמִצְרַיִם קְדָמְךָ הִיא בְּדִשְׁפִיר בְּאֲרַעָא אוֹתִיב יֵת אָבוּךָ וְיֵת אָחִיךָ יִתְּבוֹן בְּאֲרַעָא דְּגִשְׁשׁ וְאִם יִדְעַת וְאִית בְּהוֹן גִּבְרִין דְּחִילָא וְתִמְנִינוֹן רַבְנִי גִיתִי עַל דִּילִי: יד וְאִיתִי יוֹסֵף יֵת יַעֲקֹב אָבוּי וְאִקְיָמִיָּה קָדָם

פירוש רש"י

(ד) וַאֲמָרָה אֵלָיו אֲחִי וגו'. ועוד אמר לו: 'וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֹאן וגו'' (פסוק ה'): (ז) בַּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ. וְהִיא צְרִיכָה לָכֶם, שֶׁהִיא אֶרֶץ מְרֻעָה, וְכִשְׁתֵּאמְרוּ לוֹ שְׂאִין אַתֶּם בְּקִיאיִן בְּמִלְאכָה אַחֶרֶת, יִרְחִיקְכֶם מֵעַלְיוֹ וַיּוֹשִׁיבְכֶם שָׁם: כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל רָעָה צֹאן. לִפִּי שֶׁהֵם לָהֶם אֱלֹהוֹת: (ט) וּמִקְצָה אָחִיו. מִן הַפְּחוּתִים שֶׁפָּהֶם לְגִבּוֹרָה, שְׂאִין נִרְאִים גִּבּוֹרִים, שְׂאִם יִרְאֶה אוֹתָם גִּבּוֹרִים, יַעֲשֶׂה אוֹתָם אֲנָשִׁי מִלְּחֻמָּתוֹ; וְאַלֶּה הֵם: רְאוּבֵן שֶׁמַּעֲוֹן לוֹי יִשְׁשַׁכָּר וּבִנְיָמִין, אוֹתָן שֶׁלֹּא כָּפַל מֹשֶׁה שְׁמוֹתָם כְּשֶׁבִרְכָן, אֲבָל שְׁמוֹת הַגִּבּוֹרִים כָּפַל, וְזֹאת לִיהוּדָה וגו' שֶׁמַּע

ה' קוֹל יְהוּדָה' (דברים כז:), 'וְלִגְד אֶמֶר בְּרוּךְ מְרַחֵב גֹּד' (שם כ), 'וְלִנְפֹתָלִי אֶמֶר נִפְתָּלִי' (שם כג), 'וְלִדָּן אֶמֶר דָּן' (שם כד), וְכֵן לְזִבּוּלִן (שם ה) וְכֵן לְאֶשֶׁר (שם ז), זֶהוּ לְשׁוֹן בְּרֵאשִׁית רַבָּה שֶׁהִיא אֲגַדַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּתַלְמוּד בָּבֶלִי שֶׁלֵּנוּ מִצִּינוּ שְׂאוֹתָן שֶׁכָּפַל מֹשֶׁה שְׁמוֹתָן הֵם הַחֲלָשִׁים וְאוֹתָן הִבִּיא לִפְנֵי פָרְעָה, וְיִהוּדָה שֶׁהַכָּפַל שְׁמוֹ לֹא הִכָּפַל מִשּׁוֹם חֲלָשׁוֹת, אֲלָא טַעַם יֵשׁ בְּדָבָר, כְּדֹאֲיֵתָא בְּכָבָא קָמָא (צב). וּבְכִרְיָתָא דְּסַפְרֵי שְׁנִינוּ בָּהּ ב'וֹזֶאת הַבְּרָכָה' כְּמוֹ תַלְמוּד שֶׁלֵּנוּ: (יג) אֲנָשִׁי חֵיל. בְּקִיאיִן בְּאִמְנוּתָן לְרַעוּת צֹאן: עַל אֲשֶׁר לִי. עַל צֹאן שְׁלִי:

רש"י (בפסוק ט) כותב: זהו לשון בראשית רבה שהיא אגדת ארץ ישראל. הרבה פסקאות במדרש שמות רבה ובמדרש ויקרא רבה ובמדרש דברים רבה תחילתן בראשי סדרים, משום שמדרשים אלו "כוללים דרשות על העניינים שקראו בציבור ביום הדרשה". [אברהם עפשטיין, מקדמוניות היהודים, חלק ראשון, וויען תרמ"ז, עמ' 57–58]. גם מדרש רבי נתנחומא הוא ארץ ישראלי [המדפיסים סידרו אותו לפי הסדרות (=פרשות השבוע)], הסדר הנכון שלו הוא לפי הסדרים].

מֵא

טו

פָּרַעַה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פָּרַעַה: וַיֹּאמֶר פָּרַעַה אֶל־יַעֲקֹב כֹּמֶה יָמֵי שְׁנֵי

טז

חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פָּרַעַה יָמֵי שְׁנֵי מִגֻּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מֵעַט

וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הִשְׁיֵגוּ אֶת־יָמֵי שְׁנֵי אָבֹתִי בַיָּמִי

יז, יח מִגֻּרֵיהֶם: וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פָּרַעַה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פָרַעַה: וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף^י שְׁבִיעִי

אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטַב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ

יט רַעְמֶסֶס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פָּרַעַה: וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וְאֶת

כ כָּל־בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף: וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרַעֲב מְאֹד

כא וַתֵּלֶה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעֲב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֹּסֶף

הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בַּשֶּׁבֶר אֲשֶׁר־הֵם שֹׂבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף

כב אֶת־הַכֹּסֶף בֵּיתָה פָּרַעַה: וַיְתֵם הַכֹּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ

כג כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה־לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוּת נִגְדָּךְ כִּי אָפֶס

כד כֹּסֶף: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבֹו מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֶס כֹּסֶף:

כה וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה

כז הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחֻמְרֵים וַיִּנְהֹלֶם בְּלֶחֶם בְּכָל־מִקְנֵהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא:

כח וַתֵּתֶם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְחַד

כט מֵאֲדֹנֵי כִּי אִם־תֵּם הַכֹּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנֵי לֹא נִשְׁאֵר לִפְנֵי אֲדֹנֵי

תרגום אונקלוס

פָּרַעַה וּבָרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פָּרַעַה: טו וַאֲמַר פָּרַעַה לְיַעֲקֹב כֹּמֶה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ: טז וַאֲמַר יַעֲקֹב לְפָרַעַה יָמֵי שְׁנֵי תִּתְּבוּתִי מֵאֵה וְתִלְתִּין שְׁנִין זְעִירִין וּבִישִׁין הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא אֲדִבִּיקוּ יֵת יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אָבֹתִי בַיּוֹמִי תִּתְּבוּתֵהוּן: יז וּבָרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פָּרַעַה וְנִפְק מִן קֶדֶם פָּרַעַה: יח וְאוֹתִיב יוֹסֵף יֵת אָבוּהִי וְיֵת אֶחְזָה וְיֵהב לְהוֹן אַחְסָנָה בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא בְּאַרְעָא רַעְמֶסֶס כֹּמֶה דְּפִקִּיד פָּרַעַה: יט וְזֶן יוֹסֵף יֵת אָבוּהִי וְיֵת אֶחְזָה וְיֵת כָּל בֵּית אָבוּהִי לְחֵמָה לְפֻם טַפְלָא: כ וְלִחְמָה לִית בְּכָל אֶרְעָא אֲרִי תִקִּיף כִּפְנָה לְחֵדָה וְאַשְׁתִּלְהִי עֲמָה דְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְעֲמָה דְּאַרְעָא דְּכְנַעַן מִן קֶדֶם כִּפְנָה: כא וְלִקִּיט יוֹסֵף יֵת כָּל כִּסְפָּה דְּאַשְׁתִּכַּח בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּבְאַרְעָא דְּכְנַעַן בְּעִבּוּרָה דְּאַנּוֹן זְבִנִין וְאִתִּי יוֹסֵף יֵת כִּסְפָּה לְבֵית פָּרַעַה: כב וּשְׁלִים כִּסְפָּה מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּמֵאַרְעָא דְּכְנַעַן וְאַתּוּ כָּל מִצְרָאֵי לִוִּת יוֹסֵף לְמִימַר הֵב לָנָה לְחֵמָה וְלָמָּה נָמוּת לְקַבְלָךְ אֲרִי שְׁלִים כִּסְפָּה: כג וַאֲמַר יוֹסֵף הֲבֹו גִיתִּיכֹן וְאַתִּין לְכוֹן בְּגִיתִּיכֹן אִם שְׁלִים כִּסְפָּה: כד וְאִתִּיאוּ יֵת גִּיתִּיהוֹן לִוִּת יוֹסֵף וְיֵהב לְהוֹן יוֹסֵף לְחֵמָה בְּסוּסוֹתָהּ וּבְגִיתִי עֲנָה וּבְגִיתִי תוֹרִי וּבְחֻמְרֵא וְזִנְנוֹן בְּלִחְמָה בְּכָל גִּיתִּיהוֹן בְּשִׁתָּה הַהִיא: כה וּשְׁלִימַת שִׁתָּה הַהִיא וְאַתּוּ לִוִּתִּיהָ בְּשִׁתָּה תִּנְיִיתָהּ וַאֲמַרוּ לִיהָ לֹא נִכְסִי מִן רַבּוֹנֵי אֱלֹהִין שְׁלִים כִּסְפָּה וְגִיתִי בְּעִירָה לִוִּת רַבּוֹנֵי לֹא אֲשִׁתָּאֵר קֶדֶם רַבּוֹנֵי

פירוש רש"י

(יז) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב. היא שאילת שלום, בְּדֶרֶךְ כָּל הַנֶּרָאִים לִפְנֵי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים. שְׁלֹדִי' בְּלַעַז: (טז) שְׁנֵי מִגֻּרֵי. יָמֵי גְרוּתִי, כָּל יָמֵי הַיִּתִּי גֵר בְּאֶרֶץ: וְלֹא הִשְׁיֵגוּ. בְּטוֹבָה: (יח) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב. בְּדֶרֶךְ כָּל הַנֶּפְטָרִים מִלִּפְנֵי שָׂרִים, מְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת. וְיֵהב בְּרָכָה בְּרָכוּ? שִׁיעֲלָה נִילוּס לְרַגְלֵיו. לְפִי שֶׁאֵין מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גִשְׁמִים, אֶלָּא נִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה, וּמִבְרָכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילָךְ הָיָה פָּרַעַה בָּא אֶל נִילוּס וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאָתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאָרֶץ: (יח) רַעְמֶסֶס. מֵאֶרֶץ גֶּשֶׁן הִיא: (יט) לְפִי הַטָּף. לְפִי הַצֵּרִיף לְכָל בְּנֵי

בֵּיתָם: (כ) וְלֶחֶם אֵין בְּכָל הָאָרֶץ. חֲזוֹר לַעֲנִין הָרֵאשׁוֹן – לְתַחֲלַת שְׁנֵי הָרַעֲב: וְתֵלֶה. כְּמוֹ 'וְתֵלֶה' לְשׁוֹן עֲצִיפּוֹת כְּתֻרְגּוּמוֹ. וְדוּמָה לוֹ 'כְּמִתְלַהֲלָה' הִירָה זְקִים' (מִשְׁלִי ז:לד): (כא) בַּשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵם שֹׂבְרִים. נוֹתֵנִין לוֹ אֶת הַכֹּסֶף: (כב) אָפֶס. כְּתֻרְגּוּמוֹ 'שְׁלִים': (כד) וַיִּנְהֹלֶם. כְּמוֹ 'וַיִּנְהֹג', וְדוּמָה לוֹ 'אֵין מְנַהֵל לָהּ' (יִשְׁעִיָּה כֹא:ל) 'עַל מִי מְנַחֲתֵי יִנְהֹלֵנִי' (תהלים סדר ג פסוק מט, מזמור כב שלנו פסוק ז): (כה) בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית. לְשְׁנֵי הָרַעֲב: כִּי אִם תֵּם הַכֹּסֶף וְגו'. כִּי אֲשֶׁר תֵּם הַכֹּסֶף וְהַמִּקְנָה וּבָא הַכָּל אֶל יַד אֲדוֹנֵי:

מֵאֵל

כֹּה בִלְתִּי אִם־גּוֹיֵתָנוּ וְאִדְמָתָנוּ: לִמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אִדְמָתָנוּ וַיִּגַּשׁ

קָנָה־אֶתְנוּ וְאֶת־אִדְמָתָנוּ בַּלָּחֶם וּבַחֵם וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְאִדְמָתָנוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה

כֹּה וְתֵן־זֶרַע וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲדָמָה לֹא תִשָּׁם: וַיִּקֶּן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדָמַת

מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי־חָזַק עֲלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי

כֹּחַ הָאָרֶץ לַפְּרָעָה: וְאֶת־הָעָם הָעֲבִיר אֹתוֹ לָעֵרִים מִקְצָה גְבוּל־מִצְרַיִם

כֹּט וְעַד־קֶצֶהוּ: וְכִן אֲדָמַת הַכְּהֻנִּים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכְּהֻנִּים מֵאֵת פְּרָעָה

וְאָכְלוּ אֶת־חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרָעָה עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדָמָתָם:

ל וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אֲדָמָתְכֶם לַפְּרָעָה

לֹא הָאֶלְכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲדָמָה: וְהָיָה בְּתִבּוּאָת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית

לַפְּרָעָה וְאַרְבַּע הַיֵּדֶת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם

לב וְלֹאֲכָל לְטַפְכֶם: וַיֹּאמְרוּ הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהִינּוּ עֲבָדִים מִפְטִיר

לג לַפְּרָעָה: וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה

לד לַחֲמֵשׁ וְכִן אֲדָמַת הַכְּהֻנִּים לְבָדֶם לֹא הָיְתָה לַפְּרָעָה: וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ

תרגום אונקלוס

אֱלֹהִין גּוֹיֵתָנָא וְאַרְעָנָא: כֹּה לְמָא נָמוּת לְעֵינֶךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אֲרַעְנָא קִנִּי יִתְנָא וְיֵת אֲרַעְנָא בַּלְחָמָא וְנִהְיִי אֲנַחְנָא וְאַרְעָנָא עֲבָדִין לַפְּרָעָה וְהָבַד בַּר זֶרַע וְנִחְיִי וְלֹא נָמוּת וְאַרְעָא לֹא תִבוּר: כֹּה וְקִנָּא יוֹסֵף יֵת כָּל אֲרַעָא דְּמִצְרַיִם לַפְּרָעָה אֲרִי זַבִּינוּ מִצְרָאִי גְבַר חֲקִלְיָה אֲרִי תִקִּיף עֲלֵיהוֹן כִּפְנָא וְהוּת אֲרַעָא לַפְּרָעָה: כֹּחַ וְיֵת עֲמָא אַעְבַּר יִתְיָה מִקְרִי לְקִרִי מִסּוּף תַּחֲסוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפִיָּה: כֹּט לְחוּד אֲרַע כּוּמְרִיא לֹא קִנָּא אֲרִי חוּלְקָא לְכוּמְרִיא מִן קִדָּם פְּרָעָה וְאָכְלִין יֵת חוּלְקָהוֹן דִּיהָב לְהוֹן פְּרָעָה עַל כֵּן לֹא זַבִּינוּ יֵת אֲרַעְהוֹן: ל וַאֲמַר יוֹסֵף לְעֲמָא הָא קִנִּיתִי יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין וְיֵת אֲרַעְכוֹן לַפְּרָעָה הָא לְכוֹן בַּר זֶרַע וְתִזְרַעוֹן יֵת אֲרַעָא: לֹא וְיִהִי בְּאֲעוּלִי עֲלִלְתָא וְתִתְנוֹן חַד מִן חֲמִשָּׁא לַפְּרָעָה וְאַרְבַּעָא חוּלְקִין יִהְיִי לְכוֹן לְבַר זֶרַע חֲקָלָא וְלִמְיַכְלוֹן וְלִאֲנָשׁ בְּתִיכוֹן וְלִמְיַכָּל לְטַפְלָכוֹן: לב וַאֲמַרוּ קִיִּמְתָּנָא נִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוּנִי וְנִהְיִי עֲבָדִין לַפְּרָעָה: לג וְשׁוּי יִתְהִי יוֹסֵף לְגִזְרָא עַד יוֹמָא דְּהִין עַל אֲרַעָא דְּמִצְרַיִם דִּיהוֹן יִתְבִּין חַד מִן חֲמִשָּׁא לַפְּרָעָה לְחוּד אֲרַע כּוּמְרִיא בְּלַחוּדִיהוֹן לֹא הוּת לַפְּרָעָה: לד וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֲרַעָא

פירוש רש"י

בִּלְתִּי אִם גּוֹיֵתָנוּ. כְּמוֹ: 'אִם לֹא גּוֹיֵתָנוּ'. (כֹּה) וְתֵן זֶרַע. לְזֶרַע הָאֲדָמָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר יוֹסֵף 'וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ וְקָצִיר' (לעיל מ:כז) – מִכִּיּוֹן שָׁבָא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בָּאָה בְּרָכָה לְרַגְלָיו וְהִתְחִילוּ לְזֶרַע, וְכָלָה הָרָעָב. וְכֵן שְׁנֵינוּ בְּתוֹסַפְתָּא דְּסוּטָה: לֹא תִשָּׁם. לֹא תִהְיֶה שְׂמֵמָה, 'לֹא תִבוּר' לְשׁוֹן שָׂדֶה בּוּר שְׁאִינוּ חָרוּשׁ: (כֹּה) וַתְּהִי הָאָרֶץ לַפְּרָעָה. קִנּוּיָהּ לוֹ: (כֹּחַ) וְאֵת הָעָם הָעֲבִיר. יוֹסֵף מְעִיר לְעִיר, לְזַכְרוֹן שְׁאִין לָהֶם עוֹד חֶלֶק בְּאֶרֶץ, וְהוֹשִׁיב שָׁל עִיר זו בְּחִבְרָתָהּ. וְלֹא הִצְרֹךְ הַפְּתוּב לְכַתֵּב זֹאת, אֲלֵא לְהוֹדִיעַ שְׁבָחוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁנִתְכַּוֵּן לְהַסִּיר חֲרָפָה מֵעַל אָחִיו, שֶׁלֹּא יִהְיוּ קוֹרִין אוֹתָם 'גּוֹלִים': מִקְצָה גְבוּל מִצְרַיִם וּגו'. כֵּן

עָשָׂה לְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר בְּמִלְכוּת מִצְרַיִם, מִקְצָה גְבוּלָהּ וְעַד קֶצֶה גְבוּלָהּ: (כֹּט) הַכְּהֻנִּים. הַכְּמָרִים. כָּל לְשׁוֹן 'כְּהֵן' – מִשְׁרַת לְאַלֹהוֹת הוּא, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁהֵם לְשׁוֹן גְּדֻלָּה, כְּמוֹ: 'כְּהֵן מִדִּין' (שְׁמוֹת ב:א), 'כְּהֵן אֵן' (לעיל לז:ח). חֹק לַכְּהֻנִּים. חֹק כֶּךָ וְכֶךָ לָחֶם לַיּוֹם: (ל) הָא. כְּמוֹ 'הִנֵּה', כְּמוֹ 'וְגַם אֲנִי הָא דִּרְכֶּךָ בְּרֹאשׁ נִתְתִּי' (יחזקאל ח:ל): (לֹא) לְזֶרַע הַשָּׂדֶה. שְׁבָכָל שְׁנָה: וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם. וְלֹאֲכָל הָעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם: טַפְכֶּם. בָּנִים קְטָנִים: (לב) נִמְצָא חֵן. לַעֲשׂוֹת לָנוּ זֹאת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ: וְהִינּוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה. לְהַעֲלוֹת לוֹ הַמָּס הַזֶּה בְּכָל שְׁנָה: (לג) לְחֹק. שְׁלֹא יַעֲבֹר: (לד) וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ

מפתח סדרי התנ"ך

לפסוק לא: וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם וְלֹאֲכָל לְטַפְכֶּם ומפרש רש"י וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם. וְלֹאֲכָל הָעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם. הָעֲבָדִים הוּקְדְּמוּ לַבָּנִים. סוּלָם עֲרֻכִים שְׁגוּי הַנוֹגַע לַמַּעֲמָד הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת מוֹל מַעֲמַד הַרְכוּשׁ הַכֹּלְכָלִי, הַנִּיעַ גַּם אֶת בְּנֵי רַאוּבֵן וְגַד בְּרֹאשׁ סֹדֶר כֹּט בַּחֲמוּשׁ בַּמִּדְבָּר וּמִקְנֶה רֶב הָיָה לְבָנֵי רַאוּבֵן וּלְבָנֵי־גַד עֲצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעֲזֹר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהָנָה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה: וְרָאָה שֶׁם בְּרִשִׁי עַל פֶּסוּק טז נִבְנְהָ לְמִקְנֵנוּ פַּה. חֲסִים הָיוּ עַל מְמוֹנָם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם שֶׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: לֹא כֵן, עֲשׂוּ הָעֵקֶר – עֵקֶר, וְהִטְפַּל – טַפַּל...

מֵאֵל לָהּ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד: וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יְמֵי-יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שְׁבַע שָׁנִים וָאַרְבָּעִים לוֹ וּמֵאֵת שָׁנָה: וַיִּקְרְבוּ יְמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא | לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-נָא מִצָּאֲתִי חָן בְּעֵינֶיךָ שִׁים-נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד לוֹ וְאָמַת אֶל-נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: וְשָׁכַבְתִּי עִם-אֲבֹתִי וְנִשְׁאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם לוֹ וּקְבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אַעֲשֶׂה כְּדִבְרְךָ: וַיֹּאמֶר הַשִּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל-רֹאשׁ הַמָּטָה:

תרגום אונקלוס

דְּמִצְרַיִם בְּאֶרֶעא דְּגִשֵׁן וַאֲחִסִּינוּ בָּהּ וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לְחֻדָּא: לָהּ וַחֲיָא יַעֲקֹב בְּאֶרֶעא דְּמִצְרַיִם שְׁבַע עֶסְרִי שָׁנִין וַהֲוָה יוֹמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּוִי מָאָה וָאַרְבַּעִין וּשְׁבַע שָׁנִין: לוֹ וַקְרִיבּוּ יוֹמֵי יִשְׂרָאֵל לְמָמַת וַקְרָא לְבָרִיָּהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לִיהּ אִם כְּעֵן אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ שׁוּ כְּעֵן יָדְךָ תַּחֲזוּת יְרֵכִי וְתַעֲבִיד עִמִּי טִיבּוּ וְקִשׁוּט לֹא כְּעֵן תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: לוֹ וְאֲשַׁכּוּב עִם אֲבָהָתִי וְתִטְלַנְנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרֵנִי בְּקִבְרֵתָהוֹן וַאֲמַר אָנָּא אַעֲבִיד כְּפִתְגָמְךָ: לָהּ וַאֲמַר קָיִים לִי וְקָיִים לִיהּ וּסְגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רִישׁ עַרְסָא:

פירוש רש"י

מִצְרַיִם. וְהֵיכֵן? 'בְּאֶרֶץ גִּשְׁן' שֶׁהִיא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ. לְשׁוֹן אֲחֻזָּה: (לָהּ) וַיְחִי יַעֲקֹב. לָמָּה פָּרְשָׁה זֹאת? לְפִי שֶׁכִּיּוֹן שֶׁנִּפְטָר יַעֲקֹב אֲבִינוּ, נִסְתַּמּוּ עֵינֵיהֶם וְלָפָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִצְרַת הַשִּׁבְעָה שֶׁהִתְחִילוּ לְשַׁעֲבָדָם. דָּבָר אַחֵר: שֶׁבָקַשׁ לְגִלּוֹת אֶת הַקֶּץ לְבָנָיו וְנִסְתַּם מִמֶּנּוּ. בְּבִרְאשִׁית רַבָּה: (לוֹ) וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. כָּל מִי שֶׁנִּשְׁאָמְרָה בּוֹ קְרִיבָה לְמוֹת, לֹא הֵגִיעַ לְיְמֵי אֲבוֹתָיו. וַיִּגַּד יַחֲזֹק חֵי מָאָה וּשְׁמוֹנִים וַיַּעֲקֹב מָאָה אַרְבָּעִים וּשְׁבַע. בְּדוֹד נֹאמַר 'קְרִיבָה', אֲבִיו חֵי יוֹתֵר מֵאַרְבַּע מֵאוֹת (וַיִּגַּד שְׁמוֹנִים) שָׁנָה וַהֲוָה חֵי שְׁבַעִים. בְּרֵאשִׁית רַבָּה: וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף. לְמִי שֶׁהָיָה יְכָלֵת בִּידּוֹ לַעֲשׂוֹת: שִׁים נָא יָדְךָ. וְהַשִּׁבְעָה: חֶסֶד וְאָמַת. חֶסֶד שֶׁעוֹשִׂין עִם הַמֵּתִים הוּא 'חֶסֶד' שֶׁל אָמַת, שֶׁאֵינוֹ מִצְפָּה לְתִשְׁלוּם גְּמוּלָה: אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם. סוּפָה לְהִיּוֹת עֹפְרָה כְּנִים, וְשֶׁאֵין מִתִּי חוּצָה לְאֶרֶץ חַיִּים אֲלָא בְּצַעַר גִּלְגּוֹל מִחִילּוֹת,

וְשֶׁלֹּא יַעֲשׂוּנִי מִצְרַיִם עֲבוּדָה זָרָה: (לוֹ) וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי. וְזוֹ מִחְבֶּרֶת לְמַעַלָּה לְתַחֲלֵת הַמִּקְרָא: 'שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי' וְהַשִּׁבְעָה לִּי, וְאֲנִי – סוּפִי לְשַׁכֵּב עִם אֲבוֹתִי, וְאֵתָה תִּשְׁאַנִּי מִמִּצְרַיִם. וְאֵין לוֹמַר 'וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי' הַשִּׁכְיֵנִי עִם אֲבוֹתִי בְּמַעֲרָה, שֶׁהָיָה כְּתִיב אַחֲרָיו 'וְנִשְׁאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם', וְעוֹד מְצִינוֹ בְּכָל מְקוֹם לְשׁוֹן 'שָׁכַיְכָה עִם אֲבוֹתָיו' הִיא הַגּוֹיְעָה וְלֹא הַקְּבוּרָה, כְּמוֹ 'וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם אֲבֹתָיו' וְאַחֵר כֶּף 'וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד' (מְלָכִים ב:ז): (לָהּ) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל. תַּעֲלֵא בַּעֲדָנִיהָ סְגִיד לִיהּ: עַל רֹאשׁ הַמָּטָה. הִפָּךְ עֲצָמוֹ לְצַד הַשְׁכִּינָה; מִכָּאן אָמְרוּ: שֶׁהַשְׁכִּינָה לְמַעַלָּה מֵרֹאשׁוֹתָיו שֶׁל חוּלָּה. דָּבָר אַחֵר: 'עַל רֹאשׁ הַמָּטָה' עַל שֶׁהָיְתָה מִטָּתוֹ שְׁלֵמָה וְלֹא הָיָה בָּהּ רָשָׁע, שֶׁהָיָה יוֹסֵף מְלָךְ הָעוֹלָם, וְעוֹד שֶׁנִּשְׁבָּה לְבֵין הַגּוֹיִם, וְהָיָה הוּא עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ:

מפתח סדרי התנ"ך סדרת [=פרשת השבוע] ויחי היא אחת מארבע עשרה סדרות שבמנהג הקריאה החד-שנתי, מנהג בבל, שתחילתן אינה תחילת סדר במנהג הקריאה התלת-שנתי, המנהג הארץ-ישראלי הקדום. הסדר פותח בתחילת הפרשה הפתוחה (פרשה פא) ויאמר ליוסף הנה אביך חלה.

סדרת ויחי היא היחידה, מכל חמישים וארבע הסדרות שבמנהג הקריאה החד-שנתי הנהוג כיום בכל תפוצות ישראל, המתחילה בתוך פרשה. הפרשה הסתומה שבתוכה היא מתחילה היא פרשה פ – ואת־יהוה־שֶׁלַח לַפְּנֵי אֵל יוֹסֵף (סדר מא:א). לפרשה זו, פרשה פ, כיוון רש"י (בפסוק לה) בשאלתו: למה פרשה זו סתומה? כיצד ניתן להסביר את בחירת חכמי ישראל שבבבל לפתוח קריאה בתורה בתוך פרשה? בחירה אחת ויחידה בכל סבב הקריאה השנתי?

נראה שקדמונינו בחרו לעודד את הגולים ולפתוח בפסוק האומר שאפשר לחיות גם בתוך הגלות. ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. וכך פייטו בשבעות על סדר הקריאה החד-שנתי (עמ' 183):

ויחי / איש אשר נחזק בכס מעלה בנוף שבע עשרה בחדוה וגילה [נוף היא מצרים]

ובהמשך הפיוט (עמ' 184): ויקרבו ימי דאגה ויקרא לבניו והזהר בני אל נא תקברני במצרים וקשב שינוניו וצוהו ונס לו במעניו ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו השורה האחרונה היא ציטוט פסוק מנבואות הושע יחינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו, שנקבע כראש סדר ב בתרי עשר.

כיצד קשור פסוק זה לכאן? הרמב"ן כאן כתב: "כבר הזכרתי כי רדת יעקב למצרים ירמוז בגלות השלישית.. והגלות ארך עלינו מאוד... [ובזמן הגאולה] ויעלו אותנו מכל העמים מנחה לה'... יקמנו ונחיה לפניו". סוד היום השלישי רמוז בשני ראשי סדרים נוספים: בראש סדר לח בבראשית ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את־האלהים אני ירא: ובראש סדר לב במלכים ויאמר חזקיהו אל־ישעיהו מה אות כִּי־יָרָא ה' לִי וְעֲלִיתִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֵּית ה':

כב כט, וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לָךְ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב קִנְחָה
עָלָיו לִיהוּדָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חִבְרוּ [חִבְרִיו] וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתֹב
לֹא עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חִבְרוּ [חִבְרִיו]: וְקָרַב
לָב אַתֶּם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בִּידָד: וְכַאֲשֶׁר
לג יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תִגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָךְ: דְּבַר
אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר
בִּיד־אֶפְרַיִם וְשִׁכְטֵי יִשְׂרָאֵל חִבְרוּ [חִבְרִיו] וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו
לד אֶת־עֵץ יְהוּדָה וַעֲשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בִּידָי: וְהָיוּ הָעֲצִים
לה אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בִּידָךְ לְעִינֵיהֶם: וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי
יְהוָה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ־שָׁם
לו וּקְבַצְתִּי אוֹתָם מִסְכִּיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל־אֲדָמָתָם: וַעֲשִׂיתִי אֹתָם
לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֶּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא
יהיה [יִהְיוּ]־עוֹד לְשְׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד:
לז וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשַׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי
אוֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵּתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי
לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהֶם לֵאלֹהִים: וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עָלֵיהֶם וְרוּעֵה
לט אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבִמְשַׁפְּטֵי יִלְכוּ וְחֻקוֹתַי יִשְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: וַיָּשְׁבוּ
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ־בָּהּ אֲבוֹתֵיכֶם
וַיָּשְׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂא
מ לָהֶם לְעוֹלָם: וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם
מא וְנָתַתִּים וְהָרַבִּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: וְהָיָה
מִשְׁכְּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם:
כג א וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי
בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: